
Megemlékezés Prof. Dr. Dr. h.c. Franz-Joseph Peinéről, a Miskolci Egyetem díszdoktoráról

Prugberger Tamás* – Fodor László**

Franz-Joseph Peine (1946-2021) nagyhatású német közigazgatási jogász professzor volt, aki igen széles szakmai érdeklődési körrel rendelkezett, és akinek a tankönyveit számos egyetemen használják ma is. Több magyarországi egyetemen, így különösen Miskolcon és Debrecenben is rendelkezett szakmai kapcsolatokkal. Jelen cikk szerzői szakmai barátságban álltak vele, és most az alábbi sorokkal adóznak az emlékének. Nemcsak ők, hanem a tágabb hazai és nemzetközi szakmai közösség tagjai is sokat köszönhetnek az egykori jogtudósnak.

Kulcsszavak: Peine professzor, Németország, megemlékezés, közigazgatási jog, környezetjog

Commemoration of Professor F-J. Peine as Honorary Doctor of the University of Miskolc

Franz-Joseph Peine (1946-2021) was an influential professor of German administrative law, who had a very wide range of professional interests and whose textbooks are still used in many universities today. He had professional contacts at several Hungarian universities, especially in Miskolc and Debrecen. The authors of this article were in a professional friendship with him and now pay tribute to his memory with the following lines. Not only them, but also members of the wider domestic and international professional community owe much to the former scientist.

Keywords: professor Peine, Germany, commemoration, administrative law, environmental law

<https://doi.org/10.32980/MJSz.2021.4.1265>

1. Bevezetés és méltatás

Peine professzor, a Miskolci Egyetem díszdoktora 2021. június 28-án hunyt el Berlinben. 2004. április 21-én avatta őt díszdoktorrá a jogi kar előterjesztésére az egyetem szenátusa. Peine professzor a német közjog és közigazgatási jog tudományának, azon belül is a környezetvédelmi és a közszolgálati jognak, illetve újabban a felsőoktatási jognak nagy tekintélyű, széleskörű publikációs

---

* Professor emeritus, Miskolci Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Civilisztikai Tudományok Intézete, Munka- és Agrárjogi Intézeti Tanszék.

** Egyetemi tanár, Debreceni Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Környezetjogi és Munkajogi Tanszék. Orcid: 0000-0002-9971-3347.

tevékenységet kifejtő művelője volt. Prugberger Tamás 1990 őszén ismerte meg őt egy Varsóban rendezett, nemzetközi környezetjogi konferencián. E konferencia szünetében adta át a mezőgazdasági földek jogi szabályozásának a megreformálásáról szóló, az Acta Juridica 1987. évi 1-2. számában, német nyelven megjelent tanulmánya különnyomatát, amely miatt akkor a szerzőt az agrárjogász kör konzervatív szárnya el akarta távolíttatni a Szövetkezeti Kutató Intézetből, viszont az írás Peinének tetszett. Ezért a szerzőjét meghívta a Hannoveri Egyetem jogi karára, ahol az a magyar agrár- és környezeti jog reformfolyamatáról 1990 tavaszán előadást tartott. Peine kérése az volt, hogy Prugberger az utóbbit érintően részletesebben fejtsse ki mindazt, amit a varsói konferencián előadott. Peine professzor eme látogatás során az akkor már a miskolci Nehézipari Műszaki Egyetem tanszékvezetőjeként dolgozó Prugberger rendelkezésére bocsátotta a hannoveri jogi kari könyvtárat. Az ott végzett kutatások később bekerültek több könyv, így a Prugberger és Fodor által 1996-ban publikált, A környezetjog rendszere, elméleti és gyakorlati kérdései című munka anyagába.

A következő év őszén az akkor (1990 és 1995 között) már a Berlini Szabadegyetem (Freie Universität Berlin) professzoraként dolgozó Peine jött előadást tartani Miskolcra, témája az európai és a német környezetvédelmi jog volt. Többnapos magyarországi tartózkodása során a miskolci jogi kar közigazgatási, környezetvédelmi, és agrárjogász doktoranduszaival is foglalkozott. Az érintettek egy része ugyan más témából írta meg az értekezését, de a környezetvédelmi szabályozással kapcsolatban Peine által tanúsított szakmai elkötelezettség később nem egynek befolyásolta a döntését, hogy ezzel a szakterülettel is tudományos kutatási tárgyként foglalkozzon. Fodor Lászlót, aki kifejezetten a környezeti jog átfogó kérdéseinek kutatására koncentrált, nemcsak ezeken a konzultációkon, hanem a további kölcsönös látogatások során is számos tanáccsal és a hazai könyvtárakból nehezen elérhető anyagokkal látta el, amelyeket az az integratív környezetvédelmi jogról írt doktori értekezésében (1999) hasznosított. Fodor az értekezésének megvédése után a Miskolci Egyetem jogi karáról a Debreceni Egyetem jogi intézetébe került és a miskolci mellett párhuzamosan saját, immár a debreceni jogászképzésbe és tudományos műhelybe integrált kapcsolatot is kiépített Peinével. Ettől kezdve a kölcsönös meghívások úgy történtek, hogy amikor Peine Miskolcra jött előadást tartani és oktatni, ugyane célból elutazott Debrecenbe is. A két hazai műhely oktatói, valamint a doktorjelöltek pedig mindig éppen azokra az egyetemekre utaztak, ahol Peine professzorként működött.

Peine ugyanis kiváló felkészültsége, széleskörű elismertsége alapján több meghívást is kapott illetve el is fogadott. Így az első, hannoveri professzori kinevezését (1984) követően professzori meghívást fogadott el a már említett neves berliini intézménytől, majd a Göttingeni Egyetemtől (1995), végül pedig az Odera-frankfurti Viadrina Egyetemtől is (2000). Ezekkel az egyetemekkel Peine dékáni megbízatása idején először a Miskolci, majd pedig a Debreceni Egyetem is együttműködési megállapodást kötött oktató- és hallgatócsere tárgyában.

A személyes és a formalizált együttműködések, kapcsolatok kiépítésében való szerepe mellett Peine magyarországi jelenlétét abból a szempontból is méltatni kívánjuk, hogy – kis számú pályatársával együtt, ugyanakkor azok közt is az egyik

legaktívabb szakmai-tudományos partnerként – felismerte a változó magyar jogrendszerrel változó magyar jogtudomány nyitottságát a nemzetközi példák megismerése iránt, és a rendszerváltozással tovább táguló nemzetközi tudományos térben hozzájárult a német jogtudomány legjobb hagyományainak a terjesztéséhez. Ezért is indokolt, hogy e kiváló tudós és oktató életpályáját közelebről is bemutassuk, példaképpül állítva az egyetemi ifjúság elé.

2. Életút, különös tekintettel a nemzetközi kapcsolatokra

Franz-Joseph Peine 1946. augusztus 18-án született Detmoldban,¹ ahol nemesi származású édesanyja családjának közepes nagyságú földbirtoka és kúriája volt, illetve áll ma is. Peine hatalmas könyvtárának egy része máig ott kapott helyet. E vidéki faluban vészelte át a háborút anyai ágon a család, ide érte Peine édesanyját is. Peine édesapja szobrász volt, aki szociáldemokrata nézeteket vallott és ezért Franciaországba emigrált. A világháború befejeztével tért haza. Ezt követően született meg Peine fiútestvére is, aki egyébként szintén jogász lett és az Odera-Frankfurti Kerületi Bíróság bírójaként ment nyugdíjba.

Gimnáziumi tanulmányait követően a Göttingeni Egyetem jogi karára iratkozott be, ahol két szemeszter lehallgatása után tanulmányait a Bielefeldi Egyetem jogi karán folytatta. Első államvizsgáját a bielefeldi jogi kar tanáraiból álló vizsgabizottság előtt 1974-ben, a másodikat pedig a sikeres gyakornoki idő (Referendarzeit) leteltét követően 1976 októberében az akkor Düsseldorfban székel regionális állami jogi vizsgabizottság előtt tette le. Megjegyzésre kívánczik, hogy azóta a regionális jogi állami vizsgabizottságok összevonásra kerültek és Berlinben működik a központi állami jogi vizsgabizottság. Peine később, első professzori kinevezését követően maga is e testület tagjává vált, s az maradt, még emeritálása (2011) után is.

Már első államvizsgáját követően meghívást kapott vizsgáztató professzorainak egyikétől, a nemzetközileg ismert közigazgatási jogász Willi Blümeltől, hogy foglaljon el a Bielefeldi Egyetemen egy tudományos segédmunkatársi státuszt. Peine ennek eleget is tett, jóllehet felesége nagybátyjának jól menő közjegyzői irodájába is betársulhatott volna a második államvizsga letételét követően. Utóbbit elhárította és inkább a kevésbé jövedelmező egyetemi oktatói és kutatói pályát választotta. 1974 májusától 1976 októbere végéig, azaz gyakornoki ideje alatt (a korábbi egyetemi tanársegédi beosztásnak megfelelő) tudományos segédmunkatársi jogviszonya szünetelt, majd a sikeres második államvizsga letételét követően – amire a düsseldorfi regionális központi államvizsga-bizottság előtt került sor – 1976 november elején folytatódott. Peine 1978 márciusában védte meg doktori

¹ Szakmai életútjának vázlatos bemutatását a 70. születésnapjára kiadott, ünnepi tanulmánykötet 709–710. oldalain megtaláljuk. Ugyanitt a 711–731. oldalakon gazdag publikációs jegyzéke is olvasható. Adalékul néhány számadat a jegyzék alapján: 31, a nevével fémjelzett (szerzőként, társszerzőként vagy szerkesztőként általa megjelentetett) könyv; 111 tanulmánykötetben közölt szakcikk, 106 tudományos folyóiratközlemény, külön számolva az úgynevezett kisebb közleményeket (jogeset- és könyvismertetések, szerkesztői előszókat, konferencia-beszámolókat stb.), amelyek száma 170. Knopp, Lothar-Wolff, Heinrich Amadeus (Hrsg.): *Umwelt-Hochschule-Staat. Festschrift für Franz-Joseph Peine zum 70. Geburtstag*. Duncker & Humblot, Berlin, 2016, 740 oldal.

értekezését a Bielefeldi Egyetem jogi karán a városi sétálózónák, promenádok (Fussgängerstraßen) kialakításának és használatának jogi kérdéseiről. Doktori értekezése a tekintélyes (1956 és 2007 között kiadott) német várostudományi monográfiák sorozatának 35. köteteként jelent meg 1979-ben. Sikeres promóciójának eredményeként a bielefeldi jogi kar vezetése még 1978 tavaszán tudományos munkatárssá léptette elő, ami a régi terminológiában első asszisztensnek felelt meg. Habilitációjára ugyancsak Bielefeldben került sor 1981-ben. Habilitációs előadását a jog rendszeréről tartotta meg. Ez az előadás kibővítve 1983-ban „A jog mint rendszer” címmel jelent meg a „Jogelméleti írások” sorozat 109. köteteként, maga a habilitációs értekezés pedig 1985-ben látott napvilágot „Rendszerigazságosság – A törvényalkotó önkorlátozása a normakontroll mércéjeként” címmel, a „Tanulmányok és materiák az alkotmánybíráskodáshoz” című sorozat 27. köteteként. Eme időszak munkásságát a közigazgatási jogi írások mellett számos jogelméleti tárgyú tanulmány is fémjelezte.

A habilitációt követően professzort helyettesítő tanszék-képviselőt látott el docensként a Mannheimi Egyetem jogi karán (1982/1983), majd a következő tanévben (1983/1984) a Göttingeni Egyetem közjogi intézetében. Egyetemi tanári kinevezést 1984 áprilisában kapott a Hannoveri Egyetem jogi fakultására, ahol a közjogi intézeten belül a közigazgatási jogi szekciót vezette. Kinevezését követően tagjává vált a kari tanácsnak és az egyetem szenátusának, valamint ekkor vált cenzorává és tagjává a regionális és a központi államvizsga-bizottságnak. Az 1989/90-es tanévben a kar dékánja. Ettől kezdve intenzívebbé váltak az intézményi szintű kapcsolatok a hannoveri és a miskolci egyetem között, ami hamarosan átveddött a Berlieni Szabadegyetem jogi karára, ahol a közigazgatási és közszolgálati jogi tanszék vezetését látta el Peine professzor. Prugberger felkérés alapján itt is tartott előadást a magyar agráriumot érintő jogi kérdésekről, valamint a magyar közszolgálati jog kialakításáról. Itteni és hannoveri kutatásai nagyban elősegítették, hogy az általa írt és alapított – majd a következő miskolci oktatói nemzedékek által továbbfejlesztett – agrárjogi tankönyv jog-összehasonlító jelleget öltön. Ezen kívül ekkor kezdte el Prugberger a közszolgálati jogot érintő összehasonlító jogi kutatásait, amelyekkel kiegészült, illetve összehasonlító munka- és közszolgálati jogivá bővült az e tárgyhoz készített tankönyve. Az a Miskolci Egyetem munkajogi oktatásában tananyagként szerepel még ma is, együtt a magyar munka- és szociális jog kritikai elemzéséről szóló könyvvel, amelynek megírásában Prugberger mellett szerzőtársként a miskolci jogi kar több kiváló munkatársa is közreműködött, akikkel szintén szívesen konzultált Peine professzor.

Peine ugyanis jártas volt a közszolgálati jogban is. Nemcsak többszöri kiadást megélt általános közigazgatási jogi tankönyvet, hozzátartozó gyakorlókönyvet,² szakigazgatási (például építési) jogi tankönyveket, hanem a köztisztviselőkre

---

² Az általa alapított tankönyv igazi „standardmunka,” a mai napig tizenhárom, a vizsgára felkészítő gyakorlókönyv pedig hét kiadást élt meg. A legfrissebb változatot 2020-ban, illetve 2021-ben már egy fiatalabb pályatárs aktualizálta és rendezte sajtó alá. Lásd Franz-Joseph Peine-Siegel, Thorsten: *Allgemeines Verwaltungsrecht*. C. F. Müller, Heidelberg, 2020, 373 oldal; illetve Peine, Franz-Joseph-Siegel, Thorsten: *Klausurenkurs im Verwaltungsrecht. Ein Fall- und Repetitionsbuch zum Allgemeinen und Besonderen Verwaltungsrecht*. C. F. Müller, Berlin, 2021, 506 oldal.

vonatkozó szabályozásról (Beamtenrecht) szóló tankönyvet is írt. Általános közigazgatási jogi tankönyve hatással volt egyébként kiváló miskolci közigazgatási jogász kollégák munkásságára is, akikkel látogatásai során szintén együttműködött. E munkát egyébként a szélesebb hazai szakmai körökben is máig hivatkozzák.

Külön kiemelés érdemelnek Peinének a környezetjog különböző területeiről – mint a hulladékgazdálkodás, levegővédelem, klímavédelem, föld- illetve talajvédelem – szóló munkái, amelyek közül több is hatással volt Fodor László összehasonlító jogi kutatásaira. Peine ebben az időszakban egyébként már Magyarországon is publikált, esetenként német nyelven, esetenként valamelyik magyar kolléga tolmácsolásában.³ Ezen keresztül több témát is először vetett fel a magyar jogász szakmai közönség számára, mint amilyen, például a nemzeti jogrendszerek sajátosságaiából fakadó implementációs nehézségek kérdése az Európai Unióban, illetve a napjaink Magyarországon egyre nagyobb jelentőséggel bíró talajfedés (Bodenversiegelung) vagy az egykori, felhagyott ipari telephelyek, úgynevezett barnamezők és „történelmi szennyezések” jogi problémái (Altlastenproblematik).

Peine göttingeni dékánusa idején (1997/98) kapott több hetes kutatói és előadói meghívást Prugberger az ottani közigazgatási és az agrárjogi intézethez. Előadást tartott a hazai agrárjogi és munkajogi szakigazgatás állapotáról és e két témában összehasonlító jogi kutatásokat folytatott, amelyek bekerültek a Miskolci Egyetem jogi karának agrárjogi tankönyvének agrár-szakigazgatási részébe, és az akkor újonnan megjelent foglalkoztatáspolitikai és munkaügyi igazgatásjogi tankönyvbe, mely utóbbi a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem jogi és közgazdaságtudományi képzéseiben is tananyagként használatban volt.

2000 őszétől a Berlinben lakó Peine átkerült a német-lengyel határ közelében fekvő Odera-Frankfurt egyetemére (Europa-Universität Viadrina), ahol átvette a közjogi tanszék vezetését. Itt elnöke lett a kari államvizsga-bizottságnak. Ez az az időszak, amikor különösen elmélyült a kapcsolata mind a miskolci jogi karral, mind pedig a debrecenivel. Ez részben összefügg azzal, hogy Peine kutatásai egyre inkább környezetjogiakká váltak, miközben a két intézményben is erősödött a környezetjogi kutatás és oktatás helyzete, gyarapodott a témakörrel foglalkozó munkatársak száma. Külön meg kell említenünk Csák Csilla és Nagy Zoltán professzorok nevét e körben, akik jelentős mértékben járultak hozzá a Peinével való kapcsolatok fejlesztéséhez Miskolcon.

Egy DAAD-projekt keretei közt 2009-ben Peine Fodor Lászlóval dolgozott együtt egy klímavédelmi témán, berlini lakhelyén, illetve a vonattal alig egy óra alatt elérhető Odera-parti egyetemen.⁴ A közös megbeszéléseken túl szabad hozzáférést

³ Például Peine, Franz-Joseph: *Rechtliche Aspekte der Altlastenproblematik. Publicationes Universitatis Miskolcensis. Sectio Juridica et Politica*, 1995, Tomus 10, 33–55.; Peine, Franz-Joseph: *Az Európai Unió környezetjogának hatása a német környezetjogra. Magyar Jog*, 1998/2, 105–112. A Matarka egyébként összesen 10 folyóiratcikkét tartja számon, beleértve egy Fodorral közös, kétnyelvű publikációt is. Megjelentek emellett könyvfejezetek is tőle, például a Prugberger tiszteletére kiadott kötetben a gazdasági közjogról publikált 1997-ben.

⁴ Ennek egyik eredménye a dinamikusan fejlődő, és a miskolci műhelyben gondozott hazai szakfolyóiratban közölt közös, összehasonlító módszerrel készült, kétnyelvű tanulmány. Fodor László–Peine, Franz-Joseph: *A kibocsátási egységek kereskedelme: Európa-jogi alapok – a német és a magyar nemzeti szabályozás 2004-2012 között / Der Handel mit Emissionszertifikaten: Europarechtliche*

biztosított a kari könyvtári szolgáltatásokhoz és egy tantárgyi előadás megtartására is lehetőséget adott, saját, *Polizeirecht* című tárgya keretében. A szakmai együttműködés révén nemcsak szakmai műhelyébe nyújtott betekintést partnerének, hanem a szakmai életúttal összhangban álló magánéletébe is. Egy rendkívül racionális, a családjával odaadó, gondoskodó családfő, egy igazi értelmiségi polgár portréja festhető meg ennek alapján. Érdemes ezt a vázlatképet néhány színnel ki is dolgozni, a privátszféra tiszteletben tartásával. Így példaként megemlíthető, hogy Peinét a jogi szabályozás mögött lévő társadalmi, gazdasági és kulturális összefüggések is érdekelték. Sőt talán ezek voltak számára a fontosabbak, és ilyen komplex felfogásban érdeklődött Magyarország iránt is, naprakészen tájékozódva a *Die Zeit* és a *Frankfurter Allgemeine Zeitung* hasábjain, a televízióból és persze emberi kapcsolatait, illetve utazásait révén is.

Lakásán lévő szakkönyvtára magyar szemmel nézve igazán irigylésre méltó volt, hiszen a szakterületét érintő könyvekkel mind rendelkezett (részben széleskörű szakmai kapcsolatait révén), és előfizette a jogi szakfolyóiratok jelentős részét, illetve rendszeresen gondoskodott az egyes évfolyamok bekötetéséről is. Rengeteget is olvasott, ami publikációs tevékenységében is tükröződött, hiszen csaknem másfélszáz könyvismertetést írt pályája során.

Három fia közül kettő jogász lett, az ő szakmai fejlődésükre is gondot fordított. Egyik fia például doktorált közigazgatási jogból, és Peine még a családi programok keretei közt is megtalálta a módot a vele való szakmai konzultációra. Hallgatóinak is igyekezett példát mutatni a jogi problémák széles látókörű megközelítésére, vagy éppen az alapjogok tiszteletére, amit a magyar vendégelőadáshoz tett hallgatói észrevételek és a feltett kérdések is jól tükröztek.

Peinének számos hazai szakmai barátja is volt, akik szívesen hívták őt szakmai és magánéleti rendezvényeikre egyaránt. Csaknem ötven, neves pályatársa írt tanulmányt a 70. születésnapjára készült, s tematikáját tekintve is meglehetősen gazdag kötetbe. Csaknem ötven tanítványa szerzett doktori címet, ami német viszonyok közt is kifejezetten tiszteletet parancsoló szám, s jelzi Peine jelentős hozzájárulását a tudományos utánpótlás kineveléséhez. Cottbusi pozícióját kihasználva is segítette frankfurti diákokként megismert doktoranduszait abban, hogy promoválhassanak. Külső bírálóként is gyakran szerepelt. Számos alkalommal kérték fel ünnepi tanulmánykötetek (*Festschriften*) szerkesztésére, az ünnepelt köszöntésére is. Feleségével együtt kulturális rendezvényeket is látogatott, adott esetben összekapcsolva a kulturális élményt a játékonysággal.

Szakmai életútjához szervesen hozzátartozott a Magyarországról kevéssé látható, kiterjedt szakértői tevékenysége is. A szövetségi és tartományi kormányzervek voltak a legfontosabb megbízói. E tevékenység révén ismertsége nem csak szakmai körökre terjedt ki, miközben az érdeklődése, jogi ügyekben való jártassága pedig a publikációkban kidolgozott témáin is jóval túlmutatott. Egy ilyen érdekes kérdés, amelyben megnyilatkozott, a szövetségi szinten egységes sajtóigazolványok kiállítására jogosult sajtószervezetek körének a bővítéséről szólt.⁵

Grundlagen – Umsetzung in Deutschland und Ungarn 2004-2012. *Agrár- és Környezetjog/Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2013 (14) 3–52.

⁵ Presseausweis-Oligopol fällt: Innenministerkonferenz trifft erste Entscheidung. Deutsches Verbände

Frankfurti professzorsága idején szervezett meg Peine egy nemzetközi környezeti- és agrárjogi konferenciát, amelyre számos miskolci, illetve debreceni agrár-, és környezetvédelmi joggal foglalkozó kolléga is meghívást, előadói felkérést nyert, amely felkérésnek többen eleget is tettek. Odera-frankfurti professzorsága idején a Viadrina Egyetem és a lengyel Wrocław (Breslau) egyeteme oktatási és kutatási együttműködési centrumot létesített, amelynek Peine az egyik alapító igazgatójává vált. Tervbe vette, hogy ebbe közvetett módon bekapcsolja az említett két magyar jogi kart is, amire azonban 2015-ben bekövetkezett betegsége miatt nem került sor.

Peine a széleskörű magyar és lengyel kapcsolatai mellett ázsiai országok (mint Japán, Dél-Korea, Kína), Ausztria és Lettország több intézményével is együttműködést épített ki és szívesen utazott ezekbe az országokba, például előadástartás céljából. Mindezen együttműködések lenyomatát vendégprofesszori meghívások, konferencia-felkérések, számos külföldi publikáció, külföldi jogrendszerek megismerését és megértését szolgáló közlemények, s nem utolsósorban kitüntetések, mint a Peine által büszkén viselt, miskolci díszdoktori cím is őrzik.

Peine a tudományos ismeretterjesztésben is részt vállalt. Egyúttal a társtudományok képviselőivel való együttműködési készségét is jelzi, hogy számos szaklexikon társszerkesztője és társszerzője volt, például a környezetvédelem terén.⁶ Interdiszciplináris kutatásoknak is részese volt.

Oktatói és tudományos munkásságának elismeréseként választotta meg tagjával Peinét 1997 júniusában a Braunschweigi Tudományos Társaság, és lett 2000 és 2005 között társszerkesztője a Springer által gondozott, neves *Natur und Recht* („Természet és Jog”) című folyóiratnak, valamint 2000-ól 2015-ig a *Berliner Schrifte zum Stoffrecht* („Berlini Anyagjogi Írások”) című – a vegyszerekkel, gyógyszerekkel, élelmiszerekkel, fogyasztóvédelemmel egyaránt foglalkozó – periodikának, továbbá a cottbusi felsőoktatáspolitikai és -jogi tárgyú könyvsorozatnak (*Cottbuser Schriften zu Hochschulpolitik und Hochschulrecht*). Ez utóbbi összefüggött azzal, hogy 2005-től társigazgatója lett a Brandenburgi Műszaki Egyetem Cottbus-Senftenbergben létrehozott jog- és közigazgatástudományi centrumának.

A Viadrina Egyetemen 2011 őszén, a szemeszter kezdetével vált professor emeritusszá, 65. életévének betöltése okán. Búcsúelőadására 2011. október 1-én került sor, amelyen a Miskolci Egyetemet Csák Csilla és Nagy Zoltán professzorok valamint Prugberger Tamás professor emeritus képviselték. Peine azonban vállalta az oktatási tevékenység további folytatását, ahogyan tudományosan is aktív maradt, illetve ellátta a családi tulajdonú ingatlanok vagyonezelését is. Mindezen szakmai tevékenységeit a túlterhelés veszélyének elkerülése érdekében, betegsége miatt 2015-ben abba kellett hagynia. Orvosai eltiltották mindenfajta szellemi tevékenység végzésétől. Mindazonáltal e tilalom nem tartotta vissza őt attól, hogy még 2019-ben is, a már kollégák számára is érzékelhető egészségügyi problémái ellenére részt

---

Forum, Pressemitteilung des Deutscher Fachjournalisten-Verband E.V. vom 11.05.2006.
<https://verbaende.com/news.php/Presseausweis-Oligopol-faellt-Innenministerkonferenz-trifft-erste-Entscheidung?m=38326> (2021. 10. 14.).

⁶ Többen is haszonnal forgattuk, például vaskos „környezetvédelmi kéziszótárakat.” Dreyhaupt–Peine–Wittkämper–Herkendell (Hg.): *Umwelt-Handwörterbuch*. Walhalla, Berlin, 1992.

vegyen a kari habilitációs bizottság munkájában,⁷ vagy hogy ugyancsak 2019-ben a német demokrácia működőképességét féltve csatlakozzon ahhoz a kereken száz német államjogászhoz, akik a törvényhozástól nyílt levélben kérték a mandátumok rendkívüli módon felduzzasztott számának a csökkentését, illetve a Bundestag korábbi létszámának helyreállítását.⁸

2021. június 28-án bekövetkezett halála is betegségének tudható be, nagy veszteség a Miskolci Egyetem és a Debreceni Egyetem jogi karának egyaránt. Ahogyan pályatársai, volt kollégái a búcsúelőadásán, később a 70. születésnapján és az alkalomra megjelent kötetben, majd végül halálhíréről értesülve méltatták, a német közigazgatási és államjog-tudomány „grand seigneur”-ét, a közigazgatási jog egyik „intézményét” tisztelhattük benne. Olyasvalakit ugyanakkor, aki szakmai elismertsége ellenére is megmaradt hétköznapi, segítőkész embernek.

---

⁷ Utolsó munkahelye dékánjának búcsúztatója az egyetem honlapján, 2021. 07. 09. https://www.europa-uni.de/de/struktur/unileitung/pressestelle/viadrina-logbuch/nachrufe/20210709_franz-joseph-peine/Beitrag/index.html (2021. 10. 14.).

⁸ Ismereteink szerint ez volt az utolsó alkalom, amikor Peine a nyilvánosság előtt szerepelt. Welt, 20. 09. 2019. <https://www.welt.de/debatte/kommentare/article200600266/Staatsrechtler-schreiben-offenen-Brief-Verkleinert-den-Bundestag.html> (2021. 10. 14.).